ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Olimov Muxammadziyo Muzaffarjon og‘li

O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi magistranti

O‘ZGARISHLAR DAVRIDA XALQARO SAVDO VA IQTISODIY HAMKORLIK

Annotatsiya

Mazkur maqolada globallashuv jarayonlari jadallashib borayotgan zamonaviy iqtisodiy sharoitda xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikning ahamiyati hamda uning milliy iqtisodiyot rivojlanishidagi o‘rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan strukturaviy o‘zgarishlar, mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlari, savdo liberallashuvi hamda xalqaro iqtisodiy aloqalarning yangi shakllari keng ko‘lamda yoritib beriladi. Xususan, raqamli texnologiyalar, elektron tijorat, logistika infratuzilmasining modernizatsiyasi va global qiymat zanjirlarining shakllanishi xalqaro savdo rivojlanishiga qanday ta’sir ko‘rsatayotgani tahlil qilinadi.

Maqolada xalqaro savdoning iqtisodiy o‘sish, investitsiyalarni jalb qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda mamlakatlar o‘rtasidagi iqtisodiy integratsiyani chuqurlashtirishdagi o‘rni alohida ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, zamonaviy davrda xalqaro savdo tizimida yuzaga kelayotgan muhim tendensiyalar, jumladan raqamli savdo platformalarining kengayishi, transport-logistika yo‘laklarining rivojlanishi, savdo siyosatidagi proteksionistik choralar hamda global iqtisodiy xavflarning savdo jarayonlariga ta’siri ilmiy tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar

xalqaro savdo, iqtisodiy hamkorlik, globallashuv, savdo integratsiyasi, eksport, import, logistika, raqamli iqtisodiyot, investitsiya, tashqi iqtisodiy aloqalar.

Abstract

This article scientifically analyzes the importance of international trade and economic cooperation in the modern economic environment, where globalization processes are accelerating, and its role in the development of the national economy. The study broadly covers the structural changes taking place in the world economy, regional economic integration processes, trade liberalization, and new forms of international economic relations. In particular, it analyzes how digital technologies, e-commerce, modernization of logistics infrastructure, and the formation of global value chains affect the development of international trade.

The article specifically examines the role of international trade in economic growth, attracting investments, increasing production efficiency, and deepening economic integration between countries. It also scientifically analyzes important trends emerging in the international trade system in the modern era, including the expansion of digital trading platforms, the development of transport and logistics corridors, protectionist measures in trade policy, and the impact of global economic risks on trade processes.

Keywords

international trade, economic cooperation, globalization, trade integration, export, import, logistics, digital economy, investment, foreign economic relations.

Kirish

XXI asrda jahon iqtisodiyoti globallashuv jarayonlari, texnologik taraqqiyot va iqtisodiy integratsiya jarayonlarining jadallashuvi bilan tavsiflanmoqda. Mazkur jarayonlar natijasida mamlakatlar o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalar tobora mustahkamlanib, xalqaro savdo global iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biriga aylanmoqda. Xalqaro savdo davlatlar iqtisodiy salohiyatini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini ta’minlash, yangi bozorlarni egallash hamda iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun xalqaro savdo iqtisodiy modernizatsiya jarayonini tezlashtirish, investitsiyalarni jalb qilish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish imkoniyatini yaratadi.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan o‘zgarishlar xalqaro savdo tizimining yangi bosqichga o‘tishiga sabab bo‘lmoqda. Raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi, transport va logistika infratuzilmasining rivojlanishi hamda global qiymat zanjirlarining shakllanishi xalqaro savdo jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtirmoqda. Shu bilan birga, mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlari, erkin savdo hududlarining tashkil etilishi va davlatlar o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlik mexanizmlarining takomillashuvi savdo aloqalarini yanada kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Biroq global iqtisodiyotda yuzaga kelayotgan ayrim muammolar, jumladan iqtisodiy inqirozlar, savdo cheklovlari, geosiyosiy ziddiyatlar hamda proteksionistik siyosatning kuchayishi xalqaro savdo rivojlanishiga ma’lum darajada salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish, savdo infratuzilmasini takomillashtirish hamda raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan samarali foydalanish dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston Respublikasi ham so‘nggi yillarda tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish, xalqaro savdo hajmini oshirish hamda mintaqaviy va global iqtisodiy integratsiya jarayonlarida faol ishtirok etishga alohida e’tibor qaratmoqda. Mamlakatda eksport salohiyatini kengaytirish, yangi tashqi bozorlarni o‘zlashtirish, transport-logistika infratuzilmasini rivojlantirish hamda xalqaro iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlash bo‘yicha keng ko‘lamli iqtisodiy islohotlar amalga oshirilmoqda.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi o‘zgarishlar davrida xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikning iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni, uning zamonaviy tendensiyalari hamda O‘zbekiston uchun mavjud imkoniyatlarni ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iboratdir. Tadqiqot doirasida xalqaro savdoning rivojlanish omillari, iqtisodiy integratsiya jarayonlari hamda global iqtisodiy hamkorlikning istiqbollari o‘rganiladi.

Adabiyotlar sharhi

Xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik masalalari iqtisodiyot fanida keng o‘rganilgan yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu sohada olib borilgan ilmiy tadqiqotlar xalqaro savdoning nazariy asoslari, iqtisodiy integratsiya jarayonlari hamda global iqtisodiy tizimning rivojlanish tendensiyalarini yoritishga qaratilgan. Turli davrlarda iqtisodchi olimlar tomonidan ishlab chiqilgan nazariyalar xalqaro savdo jarayonlarini tushuntirishda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qilmoqda.

Xalqaro savdo nazariyasining dastlabki ilmiy asoslari klassik iqtisodiy maktab vakillari tomonidan ishlab chiqilgan. Jumladan, Adam Smit o‘zining iqtisodiy qarashlarida mamlakatlar

o‘rtasidagi savdo aloqalari ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ta’kidlaydi. U mutlaq ustunlik nazariyasini asoslab, har bir davlat o‘zida nisbatan arzon va samarali ishlab chiqariladigan mahsulotlarga ixtisoslashishi orqali xalqaro savdodan manfaat ko‘rishini ilmiy jihatdan izohlab bergan. Ushbu nazariya xalqaro savdo munosabatlarining shakllanishida muhim nazariy poydevor hisoblanadi.

Keyinchalik David Rikardo tomonidan ishlab chiqilgan nisbiy ustunlik nazariyasi xalqaro savdoning yanada mukammal iqtisodiy modelini taklif etdi. Mazkur nazariyaga ko‘ra, hatto bir mamlakat barcha mahsulotlarni boshqa davlatlarga nisbatan samaraliroq ishlab chiqara olsa ham, u o‘zining nisbiy ustunligi yuqori bo‘lgan mahsulotlarga ixtisoslashishi orqali xalqaro savdodan qo‘shimcha iqtisodiy foyda olishi mumkin. Ushbu yondashuv xalqaro savdoning iqtisodiy samaradorligini tushuntirishda muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

XX asrda xalqaro savdo nazariyalari yanada rivojlanib, Hecksher–Ohlin modeli shakllandi. Ushbu modelga ko‘ra, mamlakatlar o‘zlarida nisbatan ko‘p mavjud bo‘lgan ishlab chiqarish omillariga asoslangan mahsulotlarni eksport qiladi va boshqa resurslarga boy mamlakatlardan zarur mahsulotlarni import qiladi. Mazkur nazariya xalqaro savdo tuzilmasini ishlab chiqarish omillari bilan bog‘liq holda tushuntirib beradi va davlatlar o‘rtasidagi savdo oqimlarining shakllanish sabablarini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda esa xalqaro savdo jarayonlari global qiymat zanjirlari, innovatsion texnologiyalar hamda raqamli iqtisodiyot bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganilmoqda. Xususan, Pol Krugman tomonidan ishlab chiqilgan yangi savdo nazariyasi xalqaro savdoda miqyos samarasi va bozor raqobatining muhim rol o‘ynashini ta’kidlaydi. Ushbu nazariyaga ko‘ra, yirik ishlab chiqarish hajmi va texnologik ustunlikka ega bo‘lgan korxonalar global bozorda muhim raqobat ustunligiga ega bo‘ladi.

Shuningdek, xalqaro iqtisodiy tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ham xalqaro savdo rivojlanishining zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega. Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg‘armasi hamda Jahon savdo tashkiloti hisobotlarida global savdo hajmining o‘sishi, xalqaro investitsiya oqimlari va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlarining jahon iqtisodiyotiga ta’siri keng yoritib berilgan. Ushbu tashkilotlar tomonidan taqdim etilgan statistik ma’lumotlar xalqaro savdo tizimining rivojlanish dinamikasini ilmiy tahlil qilish imkonini beradi.

So‘nggi yillarda ilmiy adabiyotlarda raqamli texnologiyalarning xalqaro savdoga ta’siri ham alohida o‘rganilmoqda. Elektron tijorat, raqamli to‘lov tizimlari hamda logistika infratuzilmasining modernizatsiyasi xalqaro savdo jarayonlarini tezlashtirib, savdo operatsiyalarining samaradorligini oshirmoqda. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmatlar savdosi va innovatsion mahsulotlar eksporti ulushi ham sezilarli darajada ortib bormoqda.

O‘zbekiston iqtisodiyotiga oid ilmiy tadqiqotlarda ham xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik masalalari muhim o‘rin egallaydi. Mamlakatimiz olimlari tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish hamda transport-logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali xalqaro savdo samaradorligini oshirish yo‘llarini o‘rganib kelmoqda. Ushbu tadqiqotlarda O‘zbekistonning geografik joylashuvi, mintaqaviy iqtisodiy integratsiya imkoniyatlari hamda yangi transport yo‘laklarining shakllanishi mamlakat tashqi savdo salohiyatini oshirishda muhim omil sifatida baholanadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda o‘zgarishlar davrida xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik jarayonlarini ilmiy jihatdan o‘rganish uchun bir qator zamonaviy iqtisodiy tadqiqot usullari va metodologik yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi xalqaro savdo nazariyalari, iqtisodiy tahlil usullari hamda statistik ma’lumotlarni umumlashtirish asosida shakllantirildi. Bu esa mavzuning nazariy va amaliy jihatlarini kompleks tarzda tahlil qilish imkonini berdi.

Tadqiqotning nazariy asosini klassik va zamonaviy iqtisodiy nazariyalar tashkil etadi. Xususan, xalqaro savdoning mutlaq ustunlik, nisbiy ustunlik hamda ishlab chiqarish omillari nazariyalariga tayanilgan holda davlatlar o‘rtasidagi savdo aloqalarining iqtisodiy mohiyati tahlil qilindi. Ushbu nazariy yondashuvlar yordamida xalqaro savdo jarayonlarining shakllanishi, rivojlanish omillari hamda iqtisodiy samaradorligi ilmiy asosda yoritildi.

Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez usullaridan keng foydalanildi. Tahlil usuli orqali xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik jarayonlari alohida tarkibiy qismlarga ajratilib o‘rganildi. Bu jarayonda global savdo tizimining rivojlanish tendensiyalari, savdo aloqalarining asosiy yo‘nalishlari hamda mamlakatlar o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlik mexanizmlari tahlil qilindi. Sintez usuli esa olingan natijalarni umumlashtirish, ularni yagona tizimga keltirish hamda xalqaro savdo rivojlanishining umumiy qonuniyatlarini aniqlash imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqotda taqqoslash usulidan ham foydalanildi. Ushbu usul yordamida turli mamlakatlar va mintaqalarda xalqaro savdo rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlari solishtirildi hamda iqtisodiy hamkorlikning samaradorligi baholandi. Taqqoslash usuli xalqaro savdo siyosati, eksport-import hajmlari hamda logistika infratuzilmasining rivojlanish darajasini tahlil qilishda muhim metodologik vosita sifatida xizmat qildi.

Tadqiqot davomida statistik tahlil usullari ham qo‘llanildi. Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg‘armasi, Jahon savdo tashkiloti hamda milliy statistik manbalardan olingan ma’lumotlar asosida xalqaro savdo hajmi, eksport-import ko‘rsatkichlari va global savdo dinamikasi o‘rganildi. Statistik ma’lumotlarni tahlil qilish orqali xalqaro savdo rivojlanishining asosiy tendensiyalari hamda iqtisodiy hamkorlikning samaradorligi baholandi.

Bundan tashqari, tizimli yondashuv metodidan ham foydalanildi. Mazkur yondashuv xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik jarayonlarini yagona iqtisodiy tizim sifatida ko‘rib chiqish imkonini beradi. Ushbu metod orqali xalqaro savdo tizimining tarkibiy elementlari, ya’ni savdo siyosati, logistika infratuzilmasi, raqamli texnologiyalar va iqtisodiy integratsiya jarayonlari o‘zaro bog‘liq holda o‘rganildi.

Mazkur metodologik yondashuvlar xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik jarayonlarini chuqur tahlil qilish, ularning rivojlanish tendensiyalarini aniqlash hamda kelgusidagi istiqbollarini baholash uchun muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu metodlar yordamida olingan natijalar xalqaro savdo tizimini rivojlantirish hamda iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish bo‘yicha ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratadi.

Tahlil va natijalar

Zamonaviy jahon iqtisodiyoti sharoitida xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik global iqtisodiy rivojlanishning eng muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. So‘nggi o‘n yilliklarda globallashuv jarayonlari, texnologik taraqqiyot hamda transport-logistika infratuzilmasining rivojlanishi natijasida mamlakatlar o‘rtasidagi savdo aloqalari sezilarli darajada kengayib bordi. Natijada xalqaro savdo jahon iqtisodiy o‘sishining asosiy drayverlaridan biriga aylandi.

Bugungi kunda xalqaro savdo tizimida bir qator muhim tendensiyalar kuzatilmoqda. Birinchidan, jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalar va elektron tijoratning jadal rivojlanishi savdo operatsiyalarining shakli va mazmunini tubdan o‘zgartirmoqda. Elektron savdo platformalari orqali mahsulot va xizmatlarni global miqyosda sotish imkoniyatlari kengayib, savdo jarayonlarining tezligi hamda samaradorligi oshmoqda. Raqamli to‘lov tizimlari va onlayn logistika xizmatlari esa xalqaro savdo operatsiyalarini yanada soddalashtirmoqda.

Ikkinchidan, transport va logistika infratuzilmasining rivojlanishi xalqaro savdo hajmining ortishiga katta ta’sir ko‘rsatmoqda. Zamonaviy transport yo‘laklari, multimodal logistika markazlari hamda xalqaro transport koridorlari mamlakatlar o‘rtasidagi savdo aloqalarini tezlashtirib, mahsulot yetkazib berish xarajatlarini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Bu esa global savdo tizimining samaradorligini oshirib, ishlab chiqarish va taqsimot jarayonlarini optimallashtirish imkonini bermoqda.

Uchinchidan, mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlari xalqaro savdo rivojlanishining muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Turli mintaqaviy iqtisodiy ittifoqlar, erkin savdo hududlari hamda iqtisodiy hamkorlik tashkilotlari davlatlar o‘rtasida savdo to‘siqlarini kamaytirib, tovar va xizmatlar harakatining erkinligini ta’minlamoqda. Bunday integratsion jarayonlar iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlash hamda investitsiya oqimlarini ko‘paytirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, xalqaro savdo tizimida ayrim muammolar ham mavjud. Masalan, global iqtisodiy inqirozlar, savdo urushlari, proteksionistik siyosat hamda geosiyosiy ziddiyatlar savdo jarayonlariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Ayrim davlatlar tomonidan import cheklovlari, bojxona tariflari va kvotalarning joriy etilishi xalqaro savdo erkinligini ma’lum darajada cheklab qo‘ymoqda. Bu holat global savdo tizimining barqaror rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkin.

O‘zbekiston iqtisodiyoti misolida ham xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikning muhim ahamiyati yaqqol namoyon bo‘lmoqda. So‘nggi yillarda mamlakatda tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish hamda yangi tashqi bozorlarni egallash bo‘yicha keng ko‘lamli iqtisodiy islohotlar amalga oshirilmoqda. O‘zbekistonning Markaziy Osiyo mintaqasidagi qulay geografik joylashuvi, boy tabiiy resurslari hamda transport-logistika imkoniyatlari mamlakat tashqi savdo salohiyatini kengaytirishda muhim omil hisoblanadi.

Mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar natijasida eksport tarkibini diversifikatsiya qilish, sanoat mahsulotlari eksportini oshirish hamda logistika infratuzilmasini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Yangi transport yo‘laklari va xalqaro logistika markazlarining tashkil etilishi O‘zbekistonning global savdo tizimidagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni joriy etish, elektron savdo platformalarini rivojlantirish hamda bojxona jarayonlarini soddalashtirish orqali tashqi savdo samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko‘rsatadiki, xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik global iqtisodiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda davlatlar o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish, savdo infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish xalqaro savdo samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois mamlakatlar o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish va global savdo tizimiga chuqur integratsiyalashish iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Muhokama

O‘zgarishlar davrida xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikning rivojlanishi jahon iqtisodiyotining barqarorligi va mamlakatlar iqtisodiy o‘sishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy iqtisodiy sharoitda xalqaro savdo faqatgina tovarlar almashinuvi bilan cheklanib qolmay, balki investitsiyalar, xizmatlar savdosi, texnologiya transferi va innovatsion hamkorlikni ham o‘z ichiga olgan kompleks iqtisodiy jarayonga aylangan. Shu sababli xalqaro savdo tizimining samarali faoliyat yuritishi global iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda muhim omil hisoblanadi.

Bugungi kunda xalqaro savdo tizimi yangi iqtisodiy va texnologik omillar ta’sirida sezilarli darajada o‘zgarib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, elektron tijorat va logistika infratuzilmasining rivojlanishi xalqaro savdo jarayonlarining tezligi hamda samaradorligini oshirmoqda. Biroq ushbu jarayon bilan bir qatorda global iqtisodiy muammolar ham yuzaga kelmoqda. Masalan, ayrim mamlakatlarda proteksionistik savdo siyosatining kuchayishi, bojxona to‘siqlari hamda savdo cheklovlari xalqaro savdo tizimining erkin rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Shuningdek, global iqtisodiyotda yuzaga kelayotgan iqtisodiy inqirozlar, energiya resurslari narxlarining o‘zgarishi, logistika zanjirlaridagi uzilishlar ham xalqaro savdo jarayonlariga ta’sir ko‘rsatmoqda. Bunday holatlar mamlakatlar o‘rtasidagi savdo aloqalarining barqarorligini ta’minlash hamda iqtisodiy hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan xalqaro iqtisodiy tashkilotlar, mintaqaviy integratsiya tuzilmalari hamda davlatlar o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston iqtisodiyoti uchun ham xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish strategik ahamiyatga ega. Mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar natijasida tashqi iqtisodiy aloqalarni kengaytirish, eksport salohiyatini oshirish hamda yangi tashqi bozorlarni o‘zlashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, transport-logistika infratuzilmasini rivojlantirish, bojxona tizimini modernizatsiya qilish hamda raqamli savdo mexanizmlarini joriy etish tashqi savdo samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat shundan iboratki, xalqaro savdo rivojlanishida mintaqaviy iqtisodiy hamkorlik alohida o‘rin egallaydi. Markaziy Osiyo davlatlari o‘rtasidagi savdo aloqalarining kengayishi, yangi transport yo‘laklarining shakllanishi hamda mintaqaviy logistika tizimining rivojlanishi O‘zbekistonning xalqaro savdo tizimidagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, global iqtisodiy integratsiya jarayonlarida faol ishtirok etish mamlakat iqtisodiy salohiyatini oshirishga ham yordam beradi.

Xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikning samarali rivojlanishi mamlakatlar iqtisodiy barqarorligi va uzoq muddatli iqtisodiy o‘sish uchun muhim shartlardan biri hisoblanadi. Shu sababli savdo infratuzilmasini modernizatsiya qilish, raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan keng foydalanish hamda xalqaro iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlash kelgusida xalqaro savdo tizimining barqaror rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Zamonaviy globallashuv jarayonlari sharoitida xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlik jahon iqtisodiy tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Mamlakatlar o‘rtasidagi savdo aloqalarining kengayishi, iqtisodiy integratsiya jarayonlarining chuqurlashuvi hamda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi xalqaro savdo tizimining yangi bosqichga o‘tishiga sabab bo‘lmoqda. Ushbu jarayonlar davlatlar iqtisodiy salohiyatini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini kuchaytirish hamda yangi bozorlarni o‘zlashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, xalqaro savdo nafaqat tovarlar almashinuvi, balki xizmatlar savdosi, investitsiyalar, texnologiya transferi hamda innovatsion hamkorlik orqali ham iqtisodiy rivojlanishga katta hissa qo‘shadi. Raqamli iqtisodiyot, elektron tijorat va logistika infratuzilmasining rivojlanishi esa savdo operatsiyalarining samaradorligini oshirib, global savdo tizimining yanada kengayishiga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, xalqaro savdo tizimida ayrim muammolar ham mavjud bo‘lib, ular global iqtisodiy inqirozlar, savdo cheklovlari, proteksionistik siyosat hamda logistika zanjirlaridagi uzilishlar bilan bog‘liqdir. Bunday muammolarni bartaraf etish uchun davlatlar o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlash, savdo siyosatini liberallashtirish hamda transport-logistika infratuzilmasini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston uchun ham xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi. Mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, eksport salohiyatini kengaytirish, yangi tashqi bozorlarni o‘zlashtirish hamda transport-logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish tashqi savdo hajmini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni joriy etish va xalqaro iqtisodiy integratsiya jarayonlarida faol ishtirok etish O‘zbekistonning global savdo tizimidagi o‘rnini yanada mustahkamlash imkonini beradi.

Umuman olganda, xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish mamlakatlar iqtisodiy barqarorligini ta’minlash, investitsiya oqimlarini ko‘paytirish hamda uzoq muddatli iqtisodiy o‘sishga erishishda muhim strategik omil hisoblanadi. Shu sababli kelgusida xalqaro savdo tizimini takomillashtirish, iqtisodiy integratsiyani chuqurlashtirish hamda innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish global iqtisodiy rivojlanishning asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Krugman, P. and Obstfeld, M. (2018) *International Economics: Theory and Policy.* 11th edn. Boston: Pearson Education.
2. Salvatore, D. (2019) *International Economics.* 13th edn. Hoboken: John Wiley & Sons.
3. Carbaugh, R. (2021) *International Economics.* 17th edn. Boston: Cengage Learning.
4. World Bank (2023) *World Development Report 2023: Trade and Global Value Chains.* Washington DC: World Bank.
5. International Monetary Fund (2023) *World Economic Outlook.* Washington DC: IMF.
6. World Trade Organization (2023) *World Trade Statistical Review.* Geneva: WTO.
7. Baldwin, R. (2016) *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization.* Cambridge: Harvard University Press.
8. Rodrik, D. (2018) *Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy.* Princeton: Princeton University Press.
9. Helpman, E. (2011) *Understanding Global Trade.* Cambridge: Harvard University Press.
10. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2023) *World Investment Report.* Geneva: United Nations.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti (2022) *2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi.* Toshkent.
12. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi (2023) *O‘zbekiston Respublikasining tashqi savdo faoliyati bo‘yicha hisobot.* Toshkent.
13. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi (2023) *O‘zbekiston Respublikasining tashqi savdo statistikasi.* Toshkent.
14. Mirziyoyev, Sh.M. (2020) *Yangi O‘zbekiston strategiyasi.* Toshkent: O‘zbekiston nashriyoti.
15. Asian Development Bank (2022) *Asian Economic Integration Report.* Manila: ADB.